

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Messiashemligheten

En undersökning av Jesus hemliga
identitet i utvalda texter i
Markusevangeliet, i jämförelse med
Matteus- och Lukasevangeliet

The Messianic Secret

A study of the secret identity of Jesus in selected pericopes found in the
Gospel of Mark, in comparison to the Gospel of Matthew and Luke

Anna Veres

Termin: VT2016

Kurs: RKT 145, 15 HP

Nivå: Kandidat

Handledare: Dan Nässelqvist

Abstract

The purpose of this study was to research the secrecy of Jesus identity in the synoptic gospels, with a special focus on the gospel of Mark. It was the late theologian William Wrede who coined the term Messianic Secret, in 1901. By which, it means the specific theme that can be found in various bible verses in the synoptic gospels, where Jesus demands secrecy after he performs healing miracles and exorcisms, and after private conversations with the apostles. The main question of this study is *what is the purpose for the author of the Gospel of Mark to keep the identity of Jesus a secret, in comparison to Matthew and Luke?* The method used to answer this question is redaction criticism, which focuses on the editor of the bible text. The study focuses on five bible stories, each found in the synoptic gospels, with a total of fifteen bible pericopes. The conclusion of this study is that the author of the Gospel of Mark wants to keep Jesus identity a secret, because the author believes that the people and the apostles need time to comprehend the true identity and the coming suffering of Jesus, who is the Messiah.

Keywords: Messianic secret, synoptic gospel, two-source hypothesis, Messiah, leprosy, Mosaic law, exorcism.

Innehållsförteckning	s.3
1. Inledning	s.4
1.1 Syfte	s.4
1.2 Frågeställning	s.4
1.3 Metod	s.5
1.4 Material	s.6
1.5 Avgränsningar	s.6-7
1.6 Struktur	s.7
1.7 Centrala begrepp	s.8
1.8 Tidigare forskning	s.8-10
2. Synoptiskt evangelium och tvåkällshypotesen	s.10-12
2.1 Kort introduktion av de synoptiska evangelierna	s.12-13
3. William Wrede och Heikki Räisänen	s.13-14
4. Kort kontextanalys kring begreppet <i>Messias</i>	s.14-15
5. Tabell över de utvalda bibeltexterna	s.15-19
5.1 Analys och kommentarer till de utvalda bibeltexterna	s.20
5.1.1 Text 1	s.20-22
5.1.2 Text 2	s.22-23
5.1.3 Text 3	s.23-27
5.1.4 Text 4	s.28-30
5.1.5 Text 5	s.30-32
6. Slutdiskussion	s.33-38
7. Egna reflektioner	s.38-39
8. Slutsats	s.39
9. Litteratur- och källförteckning	s.40
9.1 Tryckta källor	s.40-41
9.2 Bibelöversättningar	s.41

1. Inledning

Jag har valt att undersöka temat Messiashemligheten hos Markus, eftersom jag ofta har stannat vid vissa passager när jag har läst Markusevangeliet. De passager som jag menar är tillfällen då Jesus har velat behålla sin identitet hemlig. Detta har förundrat mig och gjort mig nyfiken till orsaken bakom handlingen.

Jag blev först introducerad till Messiashemligheten när jag gick på gymnasiet, då fick man i uppgift att recensera ett av evangelierna. Det var då som jag märkte något annorlunda hos Markus, efter varje mirakel och under som Jesus utförde bad han personen att vara tyst och inte berätta för någon om vad som har hänt. Det är allt från demonutdrivning till helande av människor, och privata samtal med lärjungarna.

Jag tycker att det är intressant att Markusförfattaren har valt att behålla Jesus identitet hemlig, även för människor som Jesus helade och för lärjungarna som stod Jesus närmast. Nu har jag chansen att undersöka saken närmare i en akademisk uppsats.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka temat Messiashemligheten hos de synoptiska evangelierna för att se hur Messiashemligheten skiljer sig i dessa evangelier, och för att ta reda på om Messiashemligheten är något unikt för Markusförfattaren. Fokus kommer att ligga på Markusevangeliets författare, Matt och Luk används som jämförelsematerial.

Med Messiashemligheten menas det återkommande temat om att hålla Jesus identitet hemlig i flera bibeltexter hos de synoptiska evangelierna. Det förekommer när Jesus säger till människor och onda andar att inte avslöja för andra vem han är, och även vid privata samtal mellan Jesus och lärjungarna, som det står beskrivet hos de synoptiska evangelierna.

1.2 Frågeställning

- Vad är syftet för Markusevangeliets författare att hålla Jesus identitet hemlig, i jämförelse med Matteus och Lukas?

1.3 Metod

Redaktionskritik är den metod som främst kommer att användas i uppsatsen.

Redaktionskritik innebär att redaktören av den slutliga texten är i centrum, i det här fallet Markusevangeliets författare, Matteusevangeliets författare och Lukasevangeliets författare. Denna metod försöker beskriva hur evangelieförfattarna satte sin prägel på det sammanställda materialet. Redaktionskritik ses som en logisk följd till formkritik, som fokuserar på de former som finns i texten. Exempelvis behandlar formkritik Jesus ord, vilket innebär de gånger som Jesus talar, använder liknelser eller bildspråk. Problemet med formkritik är att författarens egna tankar inte får lika mycket utrymme som hos redaktionskritiken, och därmed kan författarens perspektiv och teologiska prägel förbises. Därför passar en redaktionskritisk utgångspunkt till denna uppsats, eftersom redaktionskritiken söker efter författarens eget bidrag och särskilda teologiska prägel i texten.¹

Eftersom jag ska använda mig av de synoptiska evangelierna krävs en synoptisk analys, det innebär att man läser och jämför texterna, på så sätt kan man spåra likheter och skillnader. Meningen med att använda en synoptisk analys är för att undersöka hur temat Messias hemligheten skiljer sig åt hos de synoptiska evangelierna.² Jag har valt fem bibelpassager ur varje synoptiskt evangelium som behandlar ungefär samma bibelberättelse Mark 1:23-28, 1:29-34, 1:40-45, 7:31-37, 8:27-30, Matt 4:23-25, 8:14-17, 8:1-4, 9:27-31, 16:13-20, och Luk 4:31-37, 4:38-41, 5:12-16, 18:35-43, 9:18-22.

Kontextanalys är också relevant att undersöka, det innebär att man undersöker den omgivande texten och i vilket större sammanhang, och omgivning, som Jesus befann sig i när han ville hålla sin identitet hemlig, och vad han sa och gjorde under dessa tillfällen.³ Begreppet Messias i gammaltestamentlig tradition och judisk tradition kommer även att undersökas. För att kunna tolka bibeltexterna kommer jag att använda bibelkommentarer som är både övergripande och mer specialinriktade.

¹ Anders Gerdmar & Kari Syreeni, *Vägar till Nya Testamentet. Metoder, tekniker och verktyg för nytestamentlig exegetik* (Lund: Studentlitteratur AB, 2006), 67.

² Gerdmar & Syreeni, *Vägar*, 62.

³ Gerdmar & Syreeni, *Vägar*, 36.

1.4 Material

För att kunna behandla frågeställningen kommer uppsatsen att främst fokusera på Markusevangeliet, och för att göra en synoptisk analys kommer även Matteusevangeliet och Lukasevangeliet att undersökas.

Primärkällan är bibeltexterna som undersöks. Sekundärkällan är både övergripande och specialinriktade bibelkommentarer. Bibel 2000 är primärkällan när citat ur bibeln används.

1.5 Avgränsningar

De synoptiska evangelieförfattarna skriver vid flera tillfällen att Jesus ger människor eller orena andar tystnadsbefallningar. På grund av utrymmesskäl behandlar jag inte alla perikoper där temat Messias hemligheten finns med, jag har istället begränsat mig till att fokusera på fem bibeltexter i varje evangelium. Fokus kommer att ligga på Markusevangeliets författare, medan Matt och Luk används som jämförelsematerial. De texter som jag har valt är Mark 1:23-28, 1:29-34, 1:40-45, 7:31-37, 8:27-30, Matt 4:23-25, 8:14-17, 8:1-4, 9:27-31, 16:13-20, och Luk 4:31-37, 4:38-41, 5:12-16, 18:35-43, 9:18-22. Jag har valt dessa texter eftersom de innehåller ungefär samma berättelse i varje evangelium men med vissa skillnader och likheter, och de innehåller en bra variation av temat Messias hemligheten. Dessa texter innehåller både orena andar och människor som Jesus helar. Texterna innehåller även privata samtal mellan Jesus och lärjungarna, och med människor som Jesus helar. Vissa berättelser finns inte med i alla tre synoptiska evangelier, vilket gör det intressantare att undersöka just dessa bibelperikoper.

De viktigaste forskarna för denna uppsats frågeställning är William Wrede och Heikki Räisänen. Wrede myntade begreppet Messias hemligheten redan 1901, och 1990 skrev Räisänen en bok där han diskuterar Wredes undersökning samtidigt som han har ett annat tillvägagångssätt till temat Messias hemligheten. Dessa två forskare behandlar inte identiskt min frågeställning, men de har intressanta utgångspunkter och tankar som är värda att ha med i analysen och slutsatsen.

Två forskare som jag inte kommer använda mig av i min uppsats, men som nämns i tidigare forskning, är Ulrich Luz och James D.G. Dunn. Luz och Dunn har också forskat kring Messias hemligheten i Markusevangeliet, de gör ingen synoptisk analys, och de kritiserar temat Messias hemligheten. De menar att det finns ett till tema som Luz väljer att kalla för

Underverkshemligheten. Eftersom jag inte kommer att utgå från Underverkshemligheten i min uppsats, kommer dessa forskare inte att användas i min analys, men deras forskning är värd att nämna och därför står de med under avsnittet tidigare forskning. Luz kommentarer kring Matteusevangeliet kommer dock att användas vid analysen.

Forskning som inte är relevant för denna uppsats är en jämförelse av Johannesevangeliet, eftersom detta evangelium inte tillhör de synoptiska evangelierna, och för att temat Messiashemligheten inte nämns.

En språklig analys av materialet på grekiska kommer inte att genomföras, svenska är språket i fokus. Det kommer dock förekomma förklaringar och översättningar av vissa ord som har betydelse för denna forskning.

En undersökning av den historiske Jesus kommer inte att genomföras, utan det är fokus på textens Jesus, specifikt Markusförfattarens Jesus.

Bibeltexterna som jag har valt är hämtade ur Bibel 2000 översättning, ingen annan bibelöversättning kommer att användas.

1.6 Struktur

Uppsatsen börjar med att förklara begreppet synoptiskt evangelium, som följs av en presentation av tvåkällshypotesen. En kort introduktion och bakgrund av de synoptiska evangelierna presenteras. Därefter presenteras två teologers forskning kring Messiashemligheten. En kort kontextanalys kring begreppet Messias diskuteras efteråt. Sedan redogörs en tabell över de utvalda bibeltexterna som ska jämföras. Jag väljer att kalla bibeltexterna för text 1, 2, 3, 4, och 5. Sedan görs en jämförelse och analys av tystnadsbefallningarna och temat Messiashemligheten hos de synoptiska evangelierna, som även kommenteras. Därpå sammanställs kommentarerna i en slutdiskussion, där tystnadsbefallningarna och temat Messiashemligheten diskuteras var för sig hos de synoptiska evangelierna. Därefter kommer ett kort stycke med egna reflektioner, och slutligen en slutsats. Litteratur- och källförteckning ska även finnas med.

1.7 Centrala begrepp

Messiashemligheten, med detta menas det återkommande temat hos de synoptiska evangelierna då evangelieförfattarna skriver att Jesus ger tystnadsbefallningar till människor som han helar, och lärjungarna, för att de inte ska avslöja hans identitet för någon, utifrån de bibeltexter som jag har valt att undersöka.

De synoptiska evangelierna, med detta menas Markusevangeliet, Matteusevangeliet och Lukasevangeliet, de kallas för de synoptiska evangelierna eftersom de behandlar samma material.

Tvåkällshypotesen, detta är teorin om att Matteusförfattaren och Lukasförfattaren har använt sig av två källor när de skrev sina evangelier. De två källorna är Markusevangeliet och en okänd källa som kallas för Q.

Messias, betyder den smorde, och förknippas med Jesus i de bibeltexter som jag har valt, detta ges även som titel till Jesus.

Spetälska, med detta menas sjukdomen spetälska som drabbar huden och nerverna.

Mose lag, med detta menas de lagar och texter som beskrivs i de fem Moseböckerna.

Exorcism/andeutdrivning, i denna uppsats gäller det tillfällena, i de bibeltexter som jag har valt, när Jesus driver ut onda andar och demoner ur människor som är besatta.

1.8 Tidigare forskning

Här redogörs tidigare forskning kring temat *Messiashemligheten*, som berör närliggande frågeställningar. Jag har inte kunnat få tag på någon forskning som identiskt behandlar min frågeställning, och som jämför de utvalda bibeltexterna med de synoptiska evangelierna.

William Wrede var en tysk teolog som levde mellan åren 1859-1906. Wrede myntade begreppet *Messiashemligheten* i sin bok *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien*, skriven 1901. 1971 släpptes en nyutgåva av boken på engelska, *The Messianic Secret*. Efter att ha studerat Markusevangeliet fann Wrede olika paragrafer där Jesus vill behålla sin identitet hemlig, det är ett återkommande tema i hela evangeliet. Wrede menar att Jesus, enligt Markusförfattaren, endast vill avslöja sin sanna identitet efter korsfästelsen och uppståndelsen. Wrede poängterar även att Jesus, i Markusevangeliet, vid flera tillfällen försöker förklara och undervisa för lärjungarna om sin sanna identitet och öde. William Wredes slutsats är att det finns en röd tråd i Markusevangeliet som handlar om Jesus

undervisning om Jesus identitet och livsöde.⁴ Wrede gör en synoptisk analys men inte med texterna bredvid varandra, och han arbetar utifrån frågeställningen *vem trodde den historiske Jesus att han var, i samband med Markusevangeliets författare?* Detta skiljer sig från den undersökning som jag ska göra eftersom jag fokuserar på att jämföra de synoptiska evangelierna, och jag har även en annan frågeställning som inte involverar den historiske Jesus.

1965 skrev den schweiziske teologen Ulrich Luz (f. 1938) en artikel om Messiashemligheten och Markusförfattarens kristologi. Luz kombinerar studiet kring temat Messiashemligheten i Markusevangeliet och författarens kristologi vilket innebär studiet att närma sig vem Jesus från Nasaret egentligen är. Luz är inte intresserad av att jämföra temat Messiashemligheten med de synoptiska evangelierna, utan han fokuserar endast på Markusevangeliet.⁵

Luz argumenterar för att temat Messiashemligheten bör, vid vissa bibeltexter, omformuleras till Underverkshemligheten. Luz delar därför upp Messiashemligheten i två,

1) *Messiashemligheten* gäller när Jesus ger en tystnadsbefallning till demoner och orena andar, 2) *Underverkshemligheten* gäller när Jesus ger en tystnadsbefallning till människor som han har helat. Enligt Luz är Messiashemligheten som tydligast när Jesus driver ut onda andar och demoner, eftersom dessa känner till Jesus sanna identitet som Messias, något som människor som har blivit helade av Jesus inte har någon kännedom om. Med

Underverkshemligheten menar Luz att det inte är Jesus identitet som Messias som ska hemlighållas, utan det är helandet och miraklet som Jesus har utfört som är det hemliga.⁶

Luz kommer fram till slutsatsen att det är endast vid Jesus korsdöd som lärjungarna och människor förstår Jesus sanna identitet som Messias, något som demonerna och de orena andarna redan visste om.⁷

James D.G. Dunn (f. 1939) är en brittisk teolog som år 1970 skrev en artikel om Messiashemligheten i Markusevangeliet, där behandlar han både Wredes och Luz forskning. Dunn anser att Luz term Underverkshemligheten passar bättre in än Messiashemligheten, i bibeltexter när Jesus helar och botar sjuka människor. Detta eftersom Dunn inte anser att alla tystnadsbefallningar i Markusevangeliet kan gå under temat Messiashemligheten, och

⁴ William Wrede, *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien – Zugleich ein Beitrag zum Verständnis des Markusevangeliums* (Göttingen: Vandenhoeck & Rubrecht, 1901), 8.

⁵ Ulrich Luz, "Das Geheimnismotiv und die Markinische Christologie", *ZNW* 56, nr. 1 (Jan 1965): 9-30.

⁶ Luz, "Geheimnismotiv", *ZNW* 56, nr. 1 (Jan 1965): 17.

⁷ Luz, "Geheimnismotiv", *ZNW* 56, nr. 1 (Jan 1965): 26.

kritiserar därför Wrede.⁸ Dunn diskuterar den historiske Jesus uppfattning om sig själv som Messias, samtidigt som han kritiserar Messiashemligheten som metod för att närma sig den historiske Jesus. Dunn kommer till slutsatsen att Jesus sanna identitet som Messias endast kan synliggöras efter korsdöden och uppståndelsen.⁹ Jag kommer inte beröra den historiske Jesus i min undersökning, utan fokus kommer att ligga på Markusförfattaren.

Heikki Räisänen (f. 1940) är en finsk teolog som år 1990 skrev boken *The Messianic Secret in Mark's Gospel*. Räisänen utgår från William Wredes verk från 1901 om Messiashemligheten, som är temat om att hålla Jesus identitet hemlig efter att han har utfört mirakel och drivit ut onda andar. Lärjungarna känner inte till Jesus sanna identitet förrän i Markus 8:29, som kommer att undersökas senare i uppsatsen.¹⁰ Räisänen skriver även om *liknelse teorin*, som innebär att Jesus talar i liknelser, i hopp om att lärjungarna och människorna ska förstå Jesus sanna identitet.¹¹ En stor skillnad mellan min undersökning och Räisänens forskning är att Räisänen inte gör en synoptisk analys i sin bok, utan han behandlar endast Messiashemligheten utifrån Markusevangeliet och Wrede. I sin bok studerar Räisänen Wredes tillvägagångssätt på Messiashemligheten, därefter går han igenom de olika bibelstycken där Messiashemligheten nämns i Markusevangeliet.

2. Synoptiskt evangelium och tvåkällshypotesen

Det finns fyra evangelier i Bibeln som berättar om och beskriver Jesus från Nasarets liv. Tre av dessa evangelier har stora liknelser med varandra, både i deras ordval och hur deras material är strukturerat. Det är Markus-, Matteus- och Lukasevangeliet som kallas för *de synoptiska evangelierna* eftersom de behandlar samma material och information.¹²

Det tidigaste rapporterade försöket att jämföra likheter och skillnader hos evangelierna står skrivet i Diatessaron, som skrevs cirka 150 e.Kr av Tatianus, som levde cirka 110-185 e.Kr. Tatianus var lärjunge till Justinus Martyren. I Diatessaron försökte Tatianus att ordna händelserna i evangelierna i kronologisk och historisk ordning.¹³

⁸ James D.G. Dunn, "The Messianic Secret in Mark", *TB* (1970): 92-117.

⁹ Dunn, "Messianic secret", 115.

¹⁰ Heikki Räisänen, *The Messianic secret in Mark's Gospel* (Edinburgh: T&T Clark Ltd, 1990), 43.

¹¹ Räisänen, *Messianic secret*, 77.

¹² Robert H. Stein, *Studying The Synoptic Gospels, origin and interpretation* (Michigan: Baker Academic, 2001), 17.

¹³ Stein, *Studying*, 18.

Ammonius av Alexandria, som levde cirka år 220 e.Kr, försökte också att jämföra likheter och skillnader i evangelierna. Till skillnad från Tatianus var Ammonius inte intresserad av den kronologiska ordningen, utan fokuserade istället på att jämföra evangelierna. Något som Eusebios av Caesarea, som levde mellan åren 265-339 e.Kr, utvecklade i sitt verk om kyrkohistorien. Eusebios verk används fortfarande i grekiska manuskript av nya testamentet, och i Nestle-Alands utgåvor av *Novum Testamentum Graece*.¹⁴

I sin bok *Studying the Synoptic Gospels* kommer Robert Stein fram till att grammatiken som används i Markusevangeliet är underlägsen och har låg kvalitet jämfört med Matteus och Lukas. Med grammatik menar Stein vokabulär, stil, idiom och meningsuppbyggnad. Hos Matteus och Lukas innehåller grammatiken en förbättrad litterär form.¹⁵ Matteusevangeliet är skriven på bättre grekiska än Markus, vilket antyder att Matteus har läst Markus och förbättrade sedan språket i sitt eget evangelium. Detta argumenterar för att Markusevangeliet är det äldsta evangeliet av de fyra evangelierna.¹⁶

Det finns fyra framställda teorier som undersöker varför Matteus och Lukas innehåller liknande material, 1) Lukas kan ha använt sig av Matteus. 2) Matteus kan ha använt sig av Lukas. 3) Matteus och Lukas kan ha använt sig av samma muntliga tradition. 4) Matteus och Lukas har använt sig av samma källa/-or. Dessa teorier har lett till begreppet *tvåkällshypotesen*, som innebär att både Matteus och Lukas har använt sig av Markus och en okänd källa som kallas för Q, från tyskans ord för källa, *Quelle*. Stein ställer dessa teorier mot varandra och menar att teori nr. 4 är den mest troliga, teori nr. 2 är väldigt osannolik eftersom Matteus dateras före Lukas. Teori nr. 1 blir problematisk, om Lukas har använt sig av Matteus är det onödigt att använda sig av Q. Teori nr. 3 är inte utesluten, men muntlig tradition kan ändras, eftersom information hinner tolkas om och ändras. Därför är teori nr. 4 troligast, vilket innebär att Matteus och Lukas har arbetat oberoende av varandra och använt samma material.¹⁷

Sammanfattat finns det likheter mellan Matteus och Lukas som inte finns i Markus, vilket tyder på att de har använt sig av en gemensam källa, Q, det är detta som tvåkällshypotesen

¹⁴ Stein, *Studying*, 19.

¹⁵ Stein, *Studying*, 56.

¹⁶ C.M. Tuckett, "Messianic secret", *TABD* 4:797-800.

¹⁷ Stein, *Studying*, 99.

handlar om. Tvåkällshypotesen innebär att Matteus och Lukas har använt sig av två källor till sina evangelium, den första källan är Markus, och den andra är Q.¹⁸

2.1 Kort introduktion av de synoptiska evangelierna

Markus

Markusevangeliet dateras till cirka år 70 e.Kr vid det andra templets förstörelse. Detta evangelium dateras som det äldsta av de fyra evangelierna. Man vet väldigt lite om Markusförfattaren, men författarens tilltänkta läsare är antagligen en hednakristen publik. Det är troligt att författaren till Markusevangeliet skrev sitt evangelium i Rom, eftersom det finns många låneord från latin i evangeliet, tack vare det romerska imperiet spreds latin. Markusförfattaren kan även ha bott i ett område där det talades latin.¹⁹

Matteus

Det har länge varit en populär teori att författaren till Matteusevangeliet var en av Jesus 12 lärjungar. Denna teori är inte lika övertygande om man ser Matteusevangeliet i ljuset av tvåkällshypotesen. Matteus har använt sig av Markusevangeliet och bearbetat information och material från Markus. Om Matteus hade varit en av Jesus lärjungar hade det inte varit nödvändigt att använda sig av Markusevangeliet när han skrev sitt eget evangelium.²⁰ Matteusevangeliet dateras till cirka år 75-80 e.Kr. och författaren till Matteus var troligtvis jude. Matteusevangeliet skrevs troligtvis i staden Antiochia, befolkningen bestod av en blandning av hedningar och judar.²¹

Lukas

Detta evangelium har många liknelser med Markus och Matteus. Det finns även avvikande företeelser som förekommer, exempelvis har Lukasförfattaren en tendens att dra in sig själv och läsaren i textens händelser. Ett exempel på detta beteende står i Lukas 1:1-4.²² Lukasevangeliet dateras till cirka år 80-85 e.Kr. Lukasförfattaren var förmodligen läkare, eftersom Lukas omnämns som läkare i Kolosserbrevet 4:14. Lukasförfattaren anses även vara författare till Apostlagärningarna. Både Lukasevangeliet och Apostlagärningarna är tillskrivna en person vid namn *Theofilos*. Om man översätter ordet theofilos från grekiska

¹⁸ C.M. Tuckett, "Q, Gospel of", *TABD* 5:567-572.

¹⁹ C.M. Tuckett, "Mark", *The Oxford Bible Commentary* (utg. John Barton & John Muddiman: Oxford: Oxford University Press, 2001), 886-912.

²⁰ Tuckett, "Mark", 844.

²¹ Tuckett, "Mark", 845.

²² Tuckett, "Mark", 924.

betyder det *en som älskar Gud*. Det kan därför tolkas som att Lukasevangeliet och Apostlagärningarna skrevs som ett vittnesbörd till alla som älskar Gud.²³

3. William Wrede och Heikki Räisänen

William Wrede, som levde mellan åren 1859-1906, var en tysk teolog som år 1901 skrev boken *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien*. Wrede myntade begreppet *Messiashemligheten*, och med det menar han temat och alla tillfällen i de synoptiska evangelierna, främst i Markusevangeliet, när Jesus vill att hans identitet ska hemlighållas. I sin bok betonar Wrede att Markusevangeliet inte är en objektiv historisk biografi om Jesus, utan att Markus skrev sitt evangelium med en teologisk ensidighet och betoning. Med det menade Wrede att Messias hemligheten var en teologisk betoning istället för ett mönster i den historiske Jesus liv.²⁴

Innan Wredes verk hade Markusevangeliets Messias hemlighet tolkats som något som Jesus och Markus författaren ville avslöja gradvis för lärjungarna, för att de skulle få en djupare förståelse om Jesus och hans identitet. Det som Wrede pekade på var att en sådan gradvis utveckling inte finns i Markus, utan Wrede argumenterade för att hemlighållandet av Jesus identitet är genomträngande i hela evangeliet. Det förekommer redan i Markus 1:25, där Jesus tystar en oren ande från att avslöja hans identitet. På detta sättet fortsätter det i hela Markusevangeliet, varje gång som Jesus helar eller botar någon säger han åt dem att inte avslöja för någon vem han är.²⁵ Enligt Wrede är det oavsiktligt av Markus författaren att utveckla temat Messias hemligheten, eftersom Markus författaren inte ger någon orsak eller förklaring till varför Jesus tystar folk efter att han har helat dem.²⁶

Heikki Räisänen skriver om Messias hemligheten i Markusevangeliet i sin bok *The Messianic Secret in Mark's Gospel*. Där betonar han att Markusevangeliet länge var ointressant att studera fram till mitten av 1800-talet, när tvåkällshypotesen fick sitt genombrott. Detta berodde på att Markusevangeliet är det kortaste evangeliet, och fokus låg istället på de större och mer omfattande evangelierna. Med etablerandet av tvåkällshypotesen ändrades situationen, Markusevangeliet daterades som det första och äldsta av de fyra evangelierna, och låg nu i fokus. Detta ledde till att Markusevangeliet sågs

²³ Tuckett, "Mark", 925.

²⁴ Wrede, *Das Messiasgeheimnis*, 7.

²⁵ Tuckett, *TABD* 4:797.

²⁶ Wrede, *Das Messiasgeheimnis*, 15.

i nytt ljus och började studeras mer flitigt.²⁷ Det fanns teologer som inte var intresserade av att studera Markusförfattaren som teolog, en av dem var Rudolf Bultmann (1884-1976). Bultmann var intresserad av det traditionella materialet som fanns i Markusevangeliet, och arbetet gjort av Markusförfattaren som redaktör hamnade därav i skuggan. Bultmann menade att Markusförfattaren endast var en samlare och vidarebefodrade av information, istället för en teolog. På 1950-talet ändrades denna uppfattning när den tyska teologen Willi Marxsen (1919-1993), skrev sin redaktionskritiska bok om Markusförfattaren, *Mark the Evangelist* år 1956, Marxsen menade att författaren till Markusevangeliet skulle ses som en teolog, med en röd tråd i sitt evangelium. Markusförfattarens material och verk ses i nutiden som ett resultat av en enorm hermeneutisk reflektion, enligt Räisänen.²⁸

4. Kort kontextanalys kring begreppet *Messias*

Termen Kristus kommer från grekiskans *Xristos*, vilket betyder *den smorde*, och är ett namn och en titel som ofta tillskrivs Jesus i evangelierna. Evangeliernas Jesus beskrivs som *Messias*, den smorde, som är Guds son och utvalde. Det hebreiska ordet för Kristus är *Mashiach* och används oftast i den bemärkelsen när det gäller att smörja kungar, och har en anknytning till Israels kung. *Messias* är förknippad med att vara en son av kung David. Hoppet om att Israel ska återupprättas är förknippat med att Gud ska utvälja en av kung Davids ättlingar som ska bli den smorde. De kungar som smordes ansågs vara gudomligt godkända härskare, och därför var de värdiga att ha titeln *Messias*.²⁹ Termen och titeln *Messias* används i gamla testamentet både för att beskriva smorda kungar och översteprästen. Det fanns inte endast en förväntning på hur den kommande *Messias* skulle vara utan det fanns flera föreställningar. De två populäraste förväntningarna kring den kommande *Messias* är 1) att *Messias* ska vara både kung och präst, och 2) att *Messias* ska vara en krigare och domare.³⁰

Under Jesus liv och det första århundradet fanns det olika åsikter och tankar bland olika judiska grupper om den kommande *Messias*. Förväntningarna på vem eller hur den kommande *Messias* skulle vara, bland det första århundradets judar skiljde sig därav åt och

²⁷ Räisänen, *Messianic secret*, 1.

²⁸ Räisänen, *Messianic Secret*, 3.

²⁹ William Horbury *Jewish Messianism and the Cult of Christ* (London: SCM Press, 1998), 7.

³⁰ Lester L. Grabbe, *An introduction to Second Temple Judaism: History and Religion of the Jews in the Time of Nehemiah, the Maccabees, Hillel and Jesus* (London: T&T Clarke, 2010), 80.

präglades av den tid som de levde i.³¹ Det fanns även flera olika heliga skrifter som judarna följde vilket delade det första århundradets judars uppfattning om den kommande Messias. I Tanach, som är den judiska bibeln, beskrivs Messias som den smorde och Guds utvalde. Targumer innehåller både parafrafer, översättningar, och kommentarer av gammaltestamentliga bibeltexter, oftast skrivna på arameiska, där beskrivs Messias som en kung som ska komma från Juda släkt och ensam vara en regent. I Mishnah sammanfattas den judiska lagen och tolkningen av denna, här står det beskrivet att den kommande Messias skall vara en rabbin. Dessa heliga skrifter har olika uttryckssätt för hur den kommande Messias ska vara, men det som de har gemensamt är att den kommande Messias ska vara utvald av Gud.³²

5. Tabell över de utvalda bibeltexterna

<u>Markus 1:23-28</u>	<u>Matteus 4:23-25</u>	<u>Lukas 4:31-37</u>
23I synagogan fanns en man som var besatt av en oren ande, och han började skrika: 24”Vad har du med oss att göra, Jesus från Nasaret? Har du kommit för att ta död på oss? Jag vet vem du är, Guds helige.” 25Men Jesus sade strängt åt honom: ”Tig! Far ut ur honom!” 26Den orena anden ryckte och slet i mannen och gav till ett högt rop och for ut ur honom. 27Alla greps av bävan och började fråga varandra: ”Vad är detta? En	23Han vandrade omkring i hela Galileen och undervisade i synagogorna, förkunnade budskapet om riket och botade alla slags sjukdomar och krämpor bland folket. 24Ryktet om honom spred sig i hela Syrien, och man förde till honom alla som led av olika sjukdomar och plågor, besatta, fallandesjuka och förlamade, och han botade dem. 25Och stora skaror följde honom, folk från Galileen och Dekapolis, från Jerusalem och Judeen och	31Han kom till staden Kafarnaum i Galileen, och där undervisade han folket på sabbaten. 32De överväldigades av hans undervisning, eftersom det låg makt i hans ord. 33I synagogan fanns en man som var besatt av en oren demon, och han skrek högt: 34”Vad har du med oss att göra, Jesus från Nasaret? Har du kommit för att ta död på oss? Jag vet vem du är, Guds helige.” 35Men Jesus hutade åt honom: ”Tig! Far ut ur honom!” Demonen

³¹ James H. Charlesworth, ”The Messiah”, *The Bible and the Dead Sea scrolls: the second Princeton Symposium on Judaism and Christian Origins* (utg. James H. Charlesworth: Minneapolis: Fortress Press, 1992), 3-35.

³² Charlesworth, ”The Messiah”, 15.

<p>ny undervisning, med makt bakom orden! Till och med de orena andarna befäller han, och de lyder honom.” 28Ryktet om honom spred sig genast över hela Galileen.</p>	<p>från andra sidan Jordan.</p>	<p>kastade omkull mannen mitt ibland dem och for ut ur honom utan att skada honom. 36Alla greps av bävan och frågade varandra: ”Vad är det med hans ord? Med makt och myndighet befäller han de orena andarna, och de far ut.” 37Och ryktet om honom spred sig överallt i trakten.</p>
---	---------------------------------	--

<p><u>Markus</u> 1:29-34 29Från synagogan gick de hem till Simon och Andreas tillsammans med Jakob och Johannes. 30Simons svärmor låg i feber, och det sade de genast till Jesus. 31Han gick fram till henne, tog hennes hand och reste henne upp. Och febern lämnade henne, och hon passade upp dem. 32På kvällen, efter solnedgången, kom man till honom med alla sjuka och besatta. 33Hela staden hade samlats utanför dörren. 34Och han botade många som led av olika sjukdomar och drev ut många demoner, och han</p>	<p><u>Matteus</u> 8:14-17 14Jesus kom hem till Petrus och fick se hans svärmor ligga sjuk i feber. 15Han rörde vid hennes hand, och då lämnade febern henne, och hon steg upp och betjänade honom. 16På kvällen förde man till honom många som var besatta. Han drev ut andarna med sitt ord och botade alla sjuka, 17för att det som sagts genom profeten Jesaja skulle uppfyllas: <i>Han tog våra sjukdomar, och han lyfte av oss våra plågor.</i></p>	<p><u>Lukas</u> 4:38-41 38Sedan lämnade han synagogan och gick hem till Simon. Men Simons svärmor låg i hög feber, och de frågade honom till råds om henne. 39Han gick fram och böjde sig över henne och talade strängt till febern, och den lämnade henne. Genast steg hon upp och betjänade dem. 40Vid solnedgången kom alla till honom med dem som led av olika sjukdomar. Och han lade händerna på var och en och botade dem. 41Från många for det också ut demoner, som skrek: ”Du är Guds son.” Han hutade åt dem och</p>
--	--	---

förbjöd demonerna att tala, eftersom de visste vem han var.		förbjöd dem att säga mer, eftersom de visste att han var Messias.
---	--	---

<p><u>Markus 1:40-45</u></p> <p>40En spetälsk kom till honom och föll på knä och bad: ”Vill du, så kan du göra mig ren”. 41Jesus greps av vrede, sträckte ut handen och tog på honom och sade: ”Jag vill. Bli ren!” 42Och genast försvann spetälskan, och han blev ren. 43Jesus skickade bort honom med en sträng förmaning: 44”Säg ingenting till någon, men gå och visa upp dig för prästen och ge det offer för din rening som Mose har bestämt. Det blir ett vittnesbörd för dem”. 45Men mannen gick därifrån och började tala vitt och brett om saken, så att Jesus inte längre kunde visa sig i någon stad utan stannade ute i ödemarken. Och det kom folk till honom från alla håll.</p>	<p><u>Matteus 8:1-4</u></p> <p>1När han gick ner från berget följde stora folkskaror med honom. 2Då kom en spetälsk fram och föll ner för honom och sade: ”Herre, vill du, så kan du göra mig ren”. 3Jesus sträckte ut handen, rörde vid honom och sade: ”Jag vill. Bli ren!” Genast blev mannen ren från sin spetälska. 4Men Jesus sade till honom: ”Säg det inte till någon, men gå och visa upp dig för prästen och ge det offer som Mose har bestämt. Det blir ett vittnesbörd för dem”.</p>	<p><u>Lukas 5:12-16</u></p> <p>12När han var i en av städerna stod där en man som var full av spetälska. Han fick se Jesus och kastade sig till marken framför honom och bad. ”Herre, vill du, så kan du göra mig ren”. 13Jesus sträckte ut handen, rörde vid honom och sade:”Jag vill. Bli ren!” Genast försvann spetälskan. 14Han förbjöd honom att tala om det för någon. ”Men gå och visa dig för prästen och ge det offer för din rening som Mose har bestämt. Det blir ett vittnesbörd för dem”. 15Emellertid spred sig ryktet om honom alltmer, och stora skaror samlades för att lyssna på honom och bli botade från sina sjukdomar. 16Men han hade dragit sig undan till öde trakter för att be.</p>
---	--	---

<p><u>Markus 7:31-37</u></p> <p>31Sedan lämnade han trakten kring Tyros och gick över Sidon till Galileiska sjön, i Dekapolisområdet. 32Där kom de till honom med en man som var döv och knappt kunde tala, och de bad Jesus lägga sin hand på honom. 33Han tog honom avsides från folket och stack fingrarna i hans öron och spottade och rörde vid hans tunga. 34Sedan såg han upp mot himlen, andades djupt och sade till honom: ”Effata!” (det betyder: Öppna dig!). 35Med ens öppnades mannens öron och hans tunga löstes och han talade riktigt. 36Jesus förbjöd dem att berätta det för någon. Men ju mer han förbjöd dem, desto ivrigare spred de ut det. 37Och alla blev överväldigade och sade: ”Allt han har gjort är bra: de döva får han att höra och de stumma att tala.”</p>	<p><u>Matteus 9:27-31</u></p> <p>27När Jesus fortsatte därifrån följde två blinda efter och ropade: ”Davids son, förbarma dig över oss!” 28Och när han kom hem gick de fram till honom. Jesus frågade: ”Tror ni att jag kan hjälpa er?” De svarade: ”Ja, herre.” 29Då rörde han vid deras ögon och sade: ”Ni tror, och det skall ske.” 30Och deras ögon öppnades. Jesus sade strängt åt dem: ”Låt ingen få veta detta”, 31men de gick därifrån och spred ryktet om honom i hela den trakten.</p>	<p><u>Lukas 18:35-43</u></p> <p>35När Jesus närmade sig Jeriko satt där en blind vid vägkanten och tiggde. 36Han hörde en folkhop komma på vägen och frågade vad som stod på. 37Man talade om för honom att Jesus från Nasaret gick förbi, 38och då ropade han: ”Jesus, Davids son, förbarma dig över mig.” 39De som gick främst sade åt honom att vara tyst, men han ropade ännu högre: ”Davids son, förbarma dig över mig.” 40Jesus stannade och sade till dem att leda fram honom, och då mannen kom närmare frågade Jesus: 41”Vad vill du att jag skall göra för dig?” Han svarade: ”Herre, gör så att jag kan se igen.” 42Jesus sade: ”Du kan se igen. Din tro har hjälpt dig.” 43Genast kunde han se, och han följde med Jesus och prisade Gud. Och allt folket som såg det sjöng Guds lov.</p>
---	--	---

<p><u>Markus 8:27-30</u></p> <p>27Sedan gick Jesus och hans lärjungar bort till byarna kring Caesarea Filippi. På vägen frågade han dem: ”Vem säger människorna att jag är?” 28De svarade: ”Johannes döparen, men somliga säger Elia, andra att du är någon av profeterna”. 29Då frågade han dem: ”Och ni, vem säger ni att jag är?” Petrus svarade: ”Du är Messias”. 30Men han förbjöd dem strängt att tala med någon om honom.</p>	<p><u>Matteus 16:13-20</u></p> <p>13När Jesus kom till området kring Ceasarea Filippi frågade han sina lärjungar: ”Vem säger människorna att Människosonen är?” 14De svarade: ”Somliga säger Johannes döparen, men andra säger Elia och andra Jeremia eller någon profet”. 15”Och ni”, frågade han, ”vem säger ni att jag är?” 16Simon Petrus svarade: ”Du är Messias, den levande Gudens son”. 17Då sade Jesus till honom: ”Salig är du, Simon Barjona, ty ingen av kött och blod har uppenbarat detta för dig, utan min fader i himlen. 18Och jag säger dig att du är Petrus, Klippan, och på den klippan skall jag bygga min kyrka, och dödsrikets portar skall aldrig få makt över den. 19Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket. Allt du binder på jorden skall vara bundet i himlen, och allt du löser på jorden skall vara löst i himlen”. 20Sedan förbjöd han lärjungarna att tala om för någon att han var Messias.</p>	<p><u>Lukas 9:18-22</u></p> <p>18En gång när han hade dragit sig undan för att be och lärjungarna var med honom frågade han dem: ”Vem säger folket att jag är?” 19De svarade: ”Johannes döparen, men somliga säger Elia och andra att någon av de gamla profeterna har uppstått”. 20”Och ni” frågade han, ”vem säger ni att jag är?” Petrus svarade: ”Guds Messias”. 21Han förbjöd dem strängt att tala om det för någon 22och sade: ”Människosonen måste lida mycket och bli förkastad av de äldste och översteprästerna och de skriftlärda och bli dödad och bli uppväckt på tredje dagen”.</p>
--	---	---

5.1 Analys och kommentarer till de utvalda bibeltexterna

5.1.1 Text 1

Markus 1:23-28 Detta är den första texten i Markusevangeliet som beskriver Jesus möte med en oren ande. Markusförfattaren använder sig här av en exorcism berättelse, det vill säga en andeutdrivnings berättelse. Detta för att demonstrera auktoriteten i Jesu ord.³³

1:23-25 Jesus befinner sig i samma synagoga som en man som är besatt av en oren ande. Mannen börjar skrika, men det är inte han som börjar tala utan det är den orena anden som talar till Jesus. Här markerar Markusförfattaren att onda andar och demoner, som besitter människor, brukar ta över offrets personlighet. Den orena anden frågar Jesus om han har ”kommit för att ta död på oss?”. Här antyder Markusförfattaren att den orena anden talar om hela riket av onda anda och demoner, och inte endast människan som den besitter.³⁴ Sedan kallar den orena anden Jesus för “Guds helige”, som är ett avslöjande av Jesus identitet. Den orena anden gör detta eftersom den vill kontrollera Jesus genom att avslöja Jesus identitet. Markusförfattaren väljer att avslöja för läsaren att den orena anden har kunskap om Jesus identitet, något som ingen annan människa har.³⁵ Objektet som den orena anden avslöjar är inte den mänskliga Jesus utan det är den gudomliga Jesus. De orena andarna och demonerna har kunskap om det hemliga, och om Jesus sanna identitet. Direkt efter den orena andens utlåtande svarar Jesus med en sträng tystnadsbefallning.³⁶

1:26-28 Efter att Jesus har befallt den orena anden att lämna mannen gör den det med ett högt skrik. I detta moment demonstreras Jesus gudomliga makt att kunna kontrollera onda andar, här betonar Markusförfattaren Jesus gudomliga auktoritet.³⁷ Människor runt omkring blir rädda och undrar vem Jesus är eftersom hans ord har makt att driva ut orena andar. Det är detta som Markusförfattaren vill belysa, att Jesus har gudomlig auktoritet och att det finns gudomlig kraft i Jesu ord. Bibelstycket avslutas med att människorna sprider ryktet om Jesus och om vad de har sett.³⁸

³³ Eugene M. Boring, ”The Gospel of Mark”, The New Interpreter’s Bible (utg. Leander E. Keck, William L. Lane & Marion L. Soards; vol 8, Nashville: Abingdon Press, 1995), 509-733.

³⁴ Boring, ”Gospel of Mark”, (utg. Keck, Lane & Soards), 8:541.

³⁵ Räisänen, *Messianic Secret*, 168.

³⁶ Wrede, *Das Messiasgeheimnis*, 24.

³⁷ Adela Yarbro Collins, *Hermeneia- Mark: A Critical and Historical Commentary on the Bible* (utg. Harold W. Attridge; Minneapolis: Fortress Press, 2007), 173.

³⁸ Boring, ”Gospel of Mark”, (utg. Keck, Lane & Soards), 8:540.

Matteus 4:23-25 Matteusförfattaren skriver att Jesus vandrar omkring i Galileen och undervisar och förkunnar i synagogor, men detta utvecklas inte mer i perikopen. Det nämns att Jesus botade alla som led av olika sjukdomar och alla som var besatta, men Matteusförfattaren nämner inga specifika helanden i denna bibelperikop, utan sammanfattar istället Jesus gärningar. Matteusförfattaren avslutar bibeltexten med att berätta för läsaren att många människor, från olika områden, följde Jesus.³⁹

Lukas 4:31-37

4:31-32 LukASFörfattaren börjar bibelstycket med att nämna att Jesus är i staden Kafarnaum, och att han undervisade människor under sabbaten. LukASFörfattaren skriver även att människor överväldigades av Jesus undervisning, detta för att betona att det fanns makt i Jesu ord. LukASFörfattaren vill poängtera att Jesus ord har auktoritet.⁴⁰

4:33-35 LukASFörfattaren är inte intresserad av att beskriva den besatta mannen utan fokus ligger istället på den orena demonen i mannen. Demonen är hotfull och skriker åt Jesus, detta är ett försök att bli lämnad ifred. LukASFörfattaren betonar här att demonen inte vill att Jesus ska komma nära. Demonen talar i pluralis ”har du kommit för att ta död på oss?”, det är möjligt att det handlar om demonen och mannen som demonen besitter, inte att det handlar om flera orena demoner. LukASFörfattaren skriver detta eftersom demonen prövar Jesus. Att döda demonen skulle även innebära att mannen som demonen besitter också skulle dö.⁴¹

När den orena demonen kallar Jesus för ”Jesus från Nasaret”, är detta ett sätt att förminska Jesus, eftersom han var utstött i sin egen hemstad. Det är även ett försök att få kontroll över Jesus, genom att avslöja Jesus namn och identitet som ”Guds helige”.⁴² Jesus svarar med att säga åt demonen att tåga, eftersom det är Jesus som har makten och kontrollen. Den orena demonen kastar omkull mannen, men lämnar honom oskadd.⁴³

³⁹ Eugene M. Boring, ”The Gospel of Matthew”, The New Interpreter’s Bible (utg. Leander E. Keck, William L. Lane & Marion L. Soards; vol 8, Nashville: Abingdon Press, 1995), 87-505.

⁴⁰ Joel B. Green, *The Gospel of Luke* (Michigan: Eerdmans Publishing Co., 1997), 222.

⁴¹ Green, *Gospel of Luke*, 223.

⁴² R.A. Culpepper, ”Luke”, The New Interpreter’s Bible (utg. Leander E. Keck. m.fl.; vol 9, Nashville: Abingdon Press, 1995), 1-490.

⁴³ Green, *Gospel of Luke*, 224.

4:36-37 Människor runt om förundrar sig över vad som har hänt, och över Jesus auktoritet, sedan sprids ryktet om honom i trakten.⁴⁴

5.1.2 Text 2

Markus 1:29-34 Denna bibeltext kommer direkt efter att Jesus har botat en man som var besatt av en oren ande i synagogan. Denna gången är det Simons svärmor som är sjuk och behöver Jesus hjälp. Jesus har tagit med sig fyra av sina lärjungar, Simon, Andreas, Jakob och Johannes.⁴⁵

1:29-31 Bibelberättelsen hänger ihop med bibelstycket före, Jesus går från synagogan hem till Simons svärmor, och allt sker på samma dag. Jesus helar Simons svärmor genom att röra henne, utan att säga ett ord. Simons svärmor börjar genast passa upp Jesus och lärjungarna, efter att febern har lämnat henne.⁴⁶ Här beskrivs febern som något som kan gå in i och även lämna kroppen, på samma sätt som en oren ande kan besitta kroppen och sedan lämna den.⁴⁷

1:32-34 Markusförfattaren markerar att dagen är slut genom att skriva att solen går ner, och därmed är även sabbaten slut. Folket väntade alltså tills sabbaten var slut för att helas av Jesus.⁴⁸ När Markusförfattaren skriver att ”hela staden hade samlats utanför dörren”, är det för att poängtera att ryktet och populariteten om Jesus har spridits sedan han var i synagogan och drev ut en oren ande.⁴⁹ Bibelstycket avslutas med att Markusförfattaren sammanfattar att Jesus drev ut fler demoner och att han förbjöd dem att tala eftersom de visste vem han var, detta är en tydlig tystnadsbefallning.⁵⁰

Matteus 8:14-17

8:14-15 Det är ingen som ber Jesus att bota Petrus svärmor utan han tar själv initiativet, enligt Matteusförfattaren. Matteusförfattaren utelämnar även lärjungarnas närvaro, fokus ligger istället på Jesus och Petrus svärmor. När febern lämnar Petrus svärmor betjänar hon endast Jesus.⁵¹

⁴⁴ Green, *Gospel of Luke*, 224.

⁴⁵ Collins, *Hermeneia*, 175.

⁴⁶ Collins, *Hermeneia*, 175.

⁴⁷ Collins, *Hermeneia*, 174.

⁴⁸ Collins, *Hermeneia*, 175.

⁴⁹ Collins, *Hermeneia*, 176.

⁵⁰ Räisänen, *Messianic Secret*, 169.

⁵¹ Ulrich Luz, *Hermeneia- Matthew 8-20: A Critical and Historical Commentary on the Bible* (utg. Helmut Koester; Minneapolis: Fortress Press, 2001), 13.

8:16-17 Matteusförfattaren skriver att många som var besatta fördes till Jesus på kvällen, och att han botade alla som var sjuka. Genom att skriva att Jesus botade *alla* vill Matteusförfattaren poängtera Jesus auktoritet och makt. Bibelstycket avslutas med att Matteusförfattaren har med ett citat från profeten Jesaja 53:4, ännu en gång vill Matteusförfattaren belysa Jesu makt och auktoritet.⁵²

Lukas 4:38-41

4:38-39 Helandet av Simons svärmor kommer direkt efter bibelstycket om den onäma demonen i synagogan. Lukasförfattaren beskriver Simons svärmor som sjuk med hög feber. Att Jesus böjer sig över henne och talar strängt till febern är en markering av Jesus auktoritet att stå över det onda, i det här fallet gäller det febern. Febern liknar den av att vara besatt av en demon, enligt Lukasförfattaren.⁵³ Febern lämnar Simons svärmor omedelbart efter att Jesus har helat henne, och hon blir sig själv igen. Hon beskrivs inte som förvånad eller förundrad efter helandet, utan hon beskrivs som tacksam och betjänar dem.⁵⁴

4:40-41 Lukasförfattaren skriver att solen går ner, här markeras det att sabbaten är slut. Alla som var sjuka och besatta kom till Jesus för att botas. Lukasförfattaren skriver även att demoner kallar Jesus för Guds son, detta är ett avslöjande av Jesus identitet och följs av en tystnadsbefallning. Lukasförfattaren avslutar bibelstycket med att avslöja för läsaren att Jesus är Messias.⁵⁵

5.1.3 Text 3

Markus 1:40-45 Detta är en mirakelberättelse med betoning på helande och rening av spetälska, och det består av 6 skeenden. 1) mötet mellan den som vill bli botad och Jesus, 2) en begäran att få bli helad. 3) helandets teknik, i detta fallet innehåller det både fysisk kontakt med den sjuka och ett uttalande av Jesus, 4) helandet utförs, 5) åskådliggörande av helandets förväntade effekt, 6) istället för att Jesus identitet hålls hemlig av den renade mannen blir resultatet av helandet en proklamation och spridning av Jesu under och mirakel.⁵⁶

⁵² Luz, *Hermeneia*, 14.

⁵³ Culpepper, "Luke", (utg. Keck), 9:111.

⁵⁴ Green, *Gospel of Luke*, 225.

⁵⁵ Culpepper, "Luke", (utg. Keck), 9:111.

⁵⁶ Collins, *Hermeneia*, 178.

1:40 Renandet av en spetälsk demonstrerar Jesus auktoritet och makt. Utelämnandet av tid och plats för denna händelse är antagligen avsiktligt gjort av Markusförfattaren, eftersom fokus skall vara på reningsmomentet. Den ödmjuka gesten från den spetälske att knäböja inför Jesus på ett simpelt sätt, visar på tillit till Jesus. Den spetälske mannen visar vördnad inför Jesus, och han ber Jesus att göra honom ren. Orden *vill du*, pekar på Jesus auktoritet, och *så kan du göra mig ren* pekar på Jesus förmåga att utföra mirakel och underverk.⁵⁷

Den spetälske väljer att säga orden ”så kan du *göra mig ren*” till Jesus, istället för ”så kan du *förklara mig ren*”, eftersom den spetälske tror på och är övertygad om att Jesus kan *göra* honom ren och bota honom helt.⁵⁸

Att den spetälske söker upp Jesus och ber om att bli renad tyder på att Jesus har förmågan att göra sådant, vilket är Markusförfattarens poäng. Markusförfattaren är intresserad av att belysa Jesus förmåga att bota den spetälske mannen. Spetälska, som står beskrivet i Bibeln, sågs som en dödsförklaring. Om man därför renade och botade en person som led av spetälska var det som att återuppliva den personen ifrån de döda. Den som led av spetälska skulle förklaras som oren och isoleras från samhället, lagen om spetälska står i tredje Mosebok, kapitel 13.⁵⁹

1:41-42 Att Jesus grips av vrede tyder på att Markusförfattaren ansåg sig vara allvetande om Jesus känslor, och vill belysa det i denna bibeltext. När Jesus sträcker ut sin hand till den spetälske är det en gest från Jesus sida, eftersom han *vill* bota den spetälske. Jesus visar sin vilja att rena mannen genom att sträcka ut sin hand, och genom att röra den spetälske visar Jesus därmed sin makt att kunna rena mannen från spetälska. Markusförfattaren bryr sig inte om att skriva att fysisk kontakt med en spetälsk är förbjudet eftersom man själv blir förklarad som oren då. Istället vill Markusförfattaren demonstrera Jesus makt och auktoritet och därför skriver han att Jesus rör den spetälske mannen.⁶⁰

⁵⁷ Robert H. Gundry, *Mark: A Commentary on His Apology for the Cross* (Michigan: Eerdmans Publishing Co., 1993), 95.

⁵⁸ Gundry, *Mark*, 95.

⁵⁹ Gundry, *Mark*, 95.

⁶⁰ Gundry, *Mark*, 95.

När Markusförfattaren väljer att skriva att Jesus yttrar orden *jag vill*, är det en muntlig bekräftelse på Jesus medkänsla, och orden *bli ren* ger styrka i Jesus handling.⁶¹ Att spetälskan försvann tyder på att helandet skedde snabbt och med omedelbar verkan, det är ett fysiskt mirakel till skillnad från de reningsritualer som annars gäller.⁶²

Markusförfattaren nämner inte om Jesus greps av vrede på grund av sjukdomen som han driver ut ur mannen, eller om han greps av vrede eftersom han var arg på mannen. Vreden hör ihop med verserna som följer.⁶³

1:43-44 Jesus talar strängt till den nu botade mannen, det är för att han ska lyda befallningen som Jesus ger honom i vers 44. Mannen ska inte berätta för någon om vad som har hänt, och han ska inte avslöja Jesus identitet.⁶⁴ Här väljer Markusförfattaren att skriva med ett direkttal från Jesus till mannen, för att belysa vikten och innebörden av tystnadsbefallningen som Jesus ger till mannen.⁶⁵

Sedan säger Jesus till den renade mannen att han ska visa upp sig för prästen för att prästen ska kunna undersöka mannens kropp och se detta som ett bevis på att han har blivit renad från spetälska. Därefter säger Jesus att mannen ska ge ett offer för sin rening enligt Mose lag. Markusförfattaren betonar på detta sättet att Jesus vill visa prästen att han följer den Mosaiska lagen om spetälska, som beskrivs i tredje Mosebok kapitel 14.⁶⁶

1:45 Den nu renade mannen lyder inte Jesus och börjar istället berätta för människor vad som har hänt och att Jesus har renat honom. Det är möjligt att den nu botade mannen blev så lycklig av helandets krafter att han helt enkelt inte kunde hålla detta fantastiska skeende för sig själv. Istället för att vara tyst och behålla Jesus hemlighet gör han istället publicitet för Jesus. Jesus hade en sådan dragningskraft och ett sådant rykte, att fastän Jesus stannade ute i ödemarken kom det folk till honom från alla håll.⁶⁷ Det finns inget i texten som tyder på att den renade mannen visade upp sig för prästen, utan han gick istället och berättade om Jesus

⁶¹ Gundry, *Mark*, 95.

⁶² Gundry, *Mark*, 96.

⁶³ Räisänen, *Messianic Secret*, 145.

⁶⁴ Gundry, *Mark*, 96.

⁶⁵ Räisänen, *Messianic Secret*, 145.

⁶⁶ Gundry, *Mark*, 97.

⁶⁷ Gundry, *Mark*, 98.

och vad han har gjort. På detta sättet spreds budskapet om Jesus gärningar, och därmed Guds gärningar.⁶⁸

Trots Jesus stränga förmaning och tystnadsbefallning i vers 44, berättar den botade mannen ändå om vad som hänt, han har ingen hänsyn till Jesus befallning eller Mose lag som gäller spetälska. Markusförfattaren skriver att den botade mannen inte lyder Jesus, och denna olydnad har konsekvenser, nyheten om Jesus helande spreds *vitt och brett*, och Jesus kunde inte längre vistas i någon stad utan stannade i ödemarken.⁶⁹

Matteus 8:1-4

8:1 Matteusförfattaren skriver att Jesus gick ner från berget och att folkskaror följer honom. Här vill Matteusförfattaren skilja på att bergspredikan är över och att bibelstycket går in i en ny händelse.⁷⁰

8:2-3 En spetälsk man knäfaller inför Jesus och tilltalar honom med titeln *Herre*, vilket är ett sätt att visa respekt inför Jesus. Matteusförfattaren brukar använda titeln *Herre* när det är en troende som tilltalar Jesus.⁷¹ Den spetälske mannen säger ”Herre, vill du, så kan du göra mig ren”. Det beror alltså på Jesus *vilja* att rena mannen.⁷² Jesus sträcker ut sin hand, rör den spetälske och renar honom, Matteusförfattaren vill betona att den uttryckta handen är en gest av mirakulös sort.⁷³

8:4 Jesus säger till den renade mannen att inte berätta för någon om vad som har hänt. Här vill Matteusförfattaren belysa nästa uppmaning från Jesus ”gå och visa upp dig för prästen och ge det offer som Mose har bestämt”.⁷⁴ Jesus säger även ”det blir ett vittnesbörd för dem”, här hänvisar Matteusförfattaren till att Jesus upprätthåller renhetslagarna som står beskrivna i pentateuken.⁷⁵

⁶⁸ Collins, *Hermeneia*, 179.

⁶⁹ Räisänen, *Messianic Secret*, 148.

⁷⁰ Luz, *Hermeneia*, 5.

⁷¹ Boring, ”Gospel of Matthew”, (utg. Keck, Lane & Soards), 8:224.

⁷² Luz, *Hermeneia*, 6.

⁷³ Luz, *Hermeneia*, 6.

⁷⁴ Luz, *Hermeneia*, 6.

⁷⁵ Boring, ”Gospel of Matthew”, (utg. Keck, Lane & Soards), 8:225.

Lukas 5:12-16

5:12-13 Lukasförfattaren börjar detta bibelstycke med att nämna att Jesus var i en av *städerna*, detta gör han för att göra det mer dramatiskt och skapa större kontrast när Jesus drar sig tillbaka till ödemarken.⁷⁶ Den som hade drabbats av spetälska fick inte vistas inom stadsgränsen, eftersom det fanns en risk för att andra kunde bli smittade, men det finns ändå en man med spetälska i staden som väljer att vistas där och gå fram till Jesus.

Lukasförfattaren väljer att nämna att Jesus var i en av städerna för att betona att en spetälsk inte fick vara där. Lukasförfattaren vill ha med den inledningen för att markera att den spetälske mannen bryter mot lagen och söker upp Jesus för att bli botad, och för att Jesus kan bota honom.⁷⁷

Att mannen var ”full av spetälska” är en antydning på att spetälskan kan lämna honom. När den spetälske får se Jesus kastar han sig omedelbart till marken. Här vill Lukasförfattaren betona att den spetälske kände igen Jesus auktoritet så fort han såg honom, och därför kastar han sig omedelbart till marken.⁷⁸ Lukasförfattaren använder titeln *Herre* som är en referens till Jesus auktoritet i kontrast till den spetälske mannens vördnad och ödmjukhet.⁷⁹ Jesus bryter den mosaiska lagen genom att röra den spetälske som genast blir frisk.⁸⁰

5:14 Jesus förbjuder den reade mannen att tala om för någon om vad som har hänt. Därefter uppmanar Jesus mannen att visa upp sig för prästen. Det är prästens uppgift att undersöka om mannen är ren från spetälska.⁸¹ I tredje Mosebok, kapitel 14, står det utförligt hur reningen av en spetälsk skall utföras.⁸²

5:15-16 Ryktet om Jesus sprids, och många människor kommer till Jesus för att lyssna på honom och för att han ska bota deras sjukdomar. Men Jesus drar sig undan till öde trakter för att be. Bönen beskrivs som ett sätt att få styrka från Gud.⁸³

⁷⁶ Timothy Johnson, *The Gospel of Luke* (Minnesota: The Liturgical Press, 1991), 92.

⁷⁷ Green, *Gospel of Luke*, 236.

⁷⁸ Johnson, *Gospel of Luke*, 92.

⁷⁹ Green, *Gospel of Luke*, 237.

⁸⁰ Culpepper, ”Luke”, (utg. Keck), 9:120.

⁸¹ Johnson, *Gospel of Luke*, 92.

⁸² Culpepper, ”Luke”, (utg. Keck), 9:119.

⁸³ Green, *Gospel of Luke*, 238.

5.1.4 Text 4

Markus 7:31-37 Handlar om en döv man som knappt kunde tala, det är en folkmassa som för den döve mannen till Jesus. Jesus tar mannen åt sidan för att hela honom, därefter följer en tystnadsbefallning som gäller både mannen och folkmassan.⁸⁴

7:31-33 Här indikerar Markusförfattaren att en stor folkmassa följer Jesus, och att Jesus vill skiljas från dem genom att ta den döve mannen åt sidan för att hela honom.

Markusförfattaren vill betona Jesus dragningskraft, därför skriver han att folk följer efter honom. Här är det viktigt att Jesus botar mannen privat eftersom det är ett svårt mirakel att utföra. Att Jesus sticker sina fingrar i mannens öron är ett sätt att få ut det som stoppar mannens hörsel, och att spotta på mannens tunga är ett sätt för att ta bort det som stoppar mannen från att tala. Den fysiska kontakten står i fokus under helandet.⁸⁵

7:34-35 Att Jesus tittar upp mot himlen kan vara ett tecken på att han söker efter Guds hjälp och styrka, eftersom det är ett svårt mirakel att utföra. Markusförfattaren vill betona att Jesus har Guds auktoritet och kraft. Mannens öron öppnas genast och han kan höra, och hans tunga kan tala tydligt. Markusförfattaren belyser att Jesus helar mannen och att helandets effekter börjar verka med en gång, och mannen blir botad.⁸⁶

7:36-37 Jesus förbjuder den helade mannen och folkmassan att berätta för någon om vad som har hänt, men folkmassan bryter tystnadsbefallningen och sprider ryktet om honom. Markusförfattaren skriver att ju mer Jesus förbjöd dem, desto mer angelägna blev de att berätta för andra om Jesus mirakel.⁸⁷

Matteus 9:27-31

9:27 Här är det inte säkert om Matteusförfattaren syftar på att de blinda männen var fysiskt blinda eller om detta endast ska ses som en metafor, och att de istället var blinda för att se sanningen. Att vara blind kan även betyda att man lever i mörkret.⁸⁸ De blinda männen vänder sig till Jesus och följer efter honom och ropar ”Davids son, förbarma dig över oss”.

⁸⁴ Collins, *Hermeneia*, 370.

⁸⁵ Gundry, *Mark*, 383.

⁸⁶ Collins, *Hermeneia*, 371.

⁸⁷ Wrede, *Das Messiasgeheimnis*, 15.

⁸⁸ Luz, *Hermeneia*, 47.

Här belyser Matteusförfattaren att de två blinda männen känner igen Jesus auktoritet och på ett sätt underkastar sig honom, eftersom de vill bli helade.⁸⁹

9:28-29 Jesus hjälper dem inte med en gång, utan han ställer istället en fråga som prövar deras tro. Matteusförfattaren vill markera att man måste tro för att kunna helas, därför sätter Jesus de två blinda männen på prov genom att fråga ”tror ni att jag kan hjälpa er?”, när de svarar ja kan helandet börja.⁹⁰

9:30-31 Deras ögon öppnades och de var helade, därefter ger Jesus dem en tystnadsbefallning. Ingen får veta vad som har hänt, men de båda männen bryter denna befallning och sprider ryktet om Jesus.⁹¹

Lukas 18:35-43

18:35-38 Här menar LukASFörfattaren att mannen var fysiskt blind och inte metaforiskt blind. När den blinde mannen får höra att Jesus från Nasaret går förbi ropar han efter honom ”Jesus, Davids son, förbarma dig över mig”. Davids son är knutet till Jesus identitet, och detta är viktigt för LukASFörfattaren att nämna.⁹²

18:39 ”De som gick främst” kan vara ledarna eller lärjungarna, de säger åt mannen att vara tyst, men den blinde mannen vägrar att lyssna och ropar ännu högre. LukASFörfattaren vill här betona att mannen är säker på att Jesus kan hela honom.⁹³

18:40-43 Att den blinde mannen kallar Jesus för *Davids son* och sedan *Herre*, tyder på att han förstår och känner igen Jesus natur och auktoritet.⁹⁴ Jesus frågar mannen vad han vill att han ska göra? Mannen svarar att han vill kunna se igen och Jesus helar honom. Här är det viktigt för LukASFörfattaren att betona att den blinde mannens tro har hjälpt honom, Jesus helar honom och mannen får genast tillbaka sin syn. Istället för att återvända till samhället väljer den helade mannen att följa Jesus. Från att ha varit utstött blir mannen nu en del av

⁸⁹ Luz, *Hermeneia*, 49.

⁹⁰ Luz, *Hermeneia*, 49.

⁹¹ Luz, *Hermeneia*, 49.

⁹² Green, *Gospel of Luke*, 663.

⁹³ Green, *Gospel of Luke*, 664.

⁹⁴ Green, *Gospel of Luke*, 664.

Guds folk och gemenskap. Konsekvensen av att Jesus helade den blinde mannen är positiv, människor som såg undret prisade Gud och sjöng Guds lov.⁹⁵

5.1.5 Text 5

Markus 8:27-30 Denna perikop, i Markusevangeliet, kallas för *Petrus bekännelse*. Det är i detta bibelstycke som en av lärjungarna bekänner vem han tror att Jesus är.⁹⁶ Bibeltexten innehåller en bekännelse och en tystnadsbefallning som följer, det sker privat med Jesus och lärjungarna.⁹⁷

8:27-28 Markusförfattaren byter fokus från miljöbeskrivning till fokus på lärjungarna, eftersom de har en stor betydelse i dialogen som följer. Jesus frågar lärjungarna ”vem säger människorna att jag är?” Detta är sannolikt en referens till människorna som nämns i 8:24.⁹⁸ Lärjungarnas svar ”Johannes döparen, men somliga säger Elia, andra att du är någon av profeterna”, antyder att människornas uppfattning om Jesus är att han är en av profeterna som har återvänt.⁹⁹

8:29-30 När Jesus frågar lärjungarna om vem de tror att han är svarar Petrus snabbt ”du är Messias”. Markusförfattaren skriver sedan att Jesus *förbjuder* lärjungarna att avslöja hans identitet. Markusförfattaren betonar ordet förbjuda, eftersom de inte får avslöja att han är Messias.¹⁰⁰ Markusförfattaren vill avsluta detta textstycke med att markera Jesus auktoritet. Markusförfattaren skriver inte om Jesus accepterar titeln, Messias, som Petrus kallar honom för.¹⁰¹

När Jesus ställer frågan till lärjungarna om vem de tror att han är leder det till ett avslöjande och erkännande om Jesu identitet. Lärjungarna hade hittills varit oförståndiga och inte begripit vem Jesus var, ända tills Petrus bekännelse.¹⁰² Efter att Petrus har erkänt Jesu sanna identitet, förbjuder Jesus dem från att avslöja detta för någon annan, förbudet sker i ett

⁹⁵ Green, *Gospel of Luke*, 665.

⁹⁶ Collins, *Hermeneia*, 398.

⁹⁷ Räisänen, *Messianic Secret*, 174.

⁹⁸ Gundry, *Mark*, 426.

⁹⁹ Gundry, *Mark*, 427.

¹⁰⁰ Gundry, *Mark*, 427.

¹⁰¹ Gundry, *Mark*, 428.

¹⁰² Wrede, *Das Messiasgeheimnis*, 39.

indirekt tal. Detta förbud var förmodligen viktigt för Markusförfattaren eftersom bibelstycket slutar där.¹⁰³

I nästa bibelstycke, 8:31-33, fortsätter undervisningen om vem Jesus är, och hans kommande lidande och uppståndelse.¹⁰⁴ Markusförfattaren betonar Jesus makt att förutsäga händelser.¹⁰⁵

Matteus 16:13-20

16:13-14 Jesus kallar sig själv för *Människosonen*, Matteusförfattaren använder den titeln på Jesus eftersom han vill skapa en kontrast mellan vem *människorna* och *lärjungarna* tror att Människosonen är. På det sättet vill Matteusförfattaren urskilja på lärjungarnas och människornas kunskap.¹⁰⁶ Lärjungarna svarar att människorna tror att Jesus är en av de gamla profeterna, men vissa menar även att han kan vara Johannes döparen. Matteusförfattaren markerar här att människorna inte vet Jesus sanna identitet.¹⁰⁷

16:15-17 Jesus frågar därefter lärjungarna om vem de tror att han är, och endast Petrus svarar. Jesus svarar sedan med att nämna Petrus fullständiga namn. Jesus betonar att ingen människa har sagt åt Petrus vad han ska säga, utan det är Gud som har talat till Petrus om Jesus identitet. Nu lägger Matteusförfattaren all fokus på Petrus eftersom det i nästa vers handlar om Petrus nya ansvar och auktoritet.¹⁰⁸ I denna vers har Petrus precis erkänt Jesus identitet, och Matteusförfattaren väljer att göra en lång utläggning i verserna 18-19. Om hur Jesus firar detta erkännande som en gudomlig uppenbarelse, och lovprisar Petrus.¹⁰⁹

16:18 Jesus ger inte namnet *Klippa* till Petrus, utan han översätter Petrus arameiska namn *Kefas*, vilket betyder klippa. Matteusförfattaren använder ordet *klippa* för att betona att Jesus ska bygga sin kyrka på en stabil och permanent plats, precis som en klippa är stabil och bestående. Dödsrikets portar kommer inte vara starkare eller övervinna denna kyrka som byggs på klippan.¹¹⁰

¹⁰³ Räisänen, *Messianic Secret*, 176.

¹⁰⁴ Gundry, *Mark*, 425.

¹⁰⁵ Gundry, *Mark*, 428.

¹⁰⁶ Luz, *Hermeneia*, 360.

¹⁰⁷ Luz, *Hermeneia*, 361.

¹⁰⁸ Luz, *Hermeneia*, 361.

¹⁰⁹ Wrede, *Das Messiasgeheimnis*, 12.

¹¹⁰ Luz, *Hermeneia*, 362.

16:19-20 Petrus får nycklarna till himmelriket. Det är nu Petrus som har ansvaret för nycklarna, och det är han som skall vakta porten till himmelriket.¹¹¹ Efter att Jesus har lovprisat Petrus förbjuder Jesus lärjungarna att berätta för någon att han är Messias. Enligt Matteusförfattaren tillhör den informationen endast lärjungarna.¹¹²

Lukas 9:18-22

9:18-19 Denna bibelberättelse kommer direkt efter att Jesus har matat 5000 människor, orsaken är att Lukasförfattaren vill visa vilka under Jesus kan utföra.¹¹³ Lukasförfattaren börjar bibelstycket med att lägga tyngdpunkten på att Jesus och lärjungarna hade dragit sig undan för att be, istället för att beskriva vilken plats de är på.¹¹⁴

Verserna innan detta stycke handlade om hur Jesus kunde mätta 5000 människor, och nu ställer Jesus frågan till lärjungarna ”vem säger folket att jag är?” Lukasförfattaren refererar till de 5000 människor som Jesus hade mättat innan. Lukasförfattaren vill betona att människorna har sett Jesus under och nu undrar Jesus vem de tror att han är. Lärjungarna svarar att människorna tror att Jesus är någon av de gamla profeterna som har uppstått, detta tyder på att människorna inte har någon förståelse om Jesus identitet.¹¹⁵

9:20-22 Jesus frågar lärjungarna om vem de tror att han är, och Petrus svarar ”Guds Messias”. Här vill Lukasförfattaren tydliggöra vem Jesus är. Även i denna bibeltext förbjuder Jesus lärjungarna att tala med någon om vad som hänt. Därefter avslutar Lukasförfattaren bibelstycket med att skriva om Jesus förutsägelse om Människosönens kommande lidande och uppståndelse.¹¹⁶ Petrus erkännande betyder inte att han och resten av lärjungarna förstår Jesus sanna väsen och uppdrag, med detta erkännande markerar Lukasförfattaren att lärjungarna har gått vidare från deras tidigare oförståelse. Lukasförfattaren väljer att ha med vers 22 i detta bibelstycke, eftersom det är en bekräftelse på Petrus erkännande.¹¹⁷

¹¹¹ Luz, *Hermeneia*, 364.

¹¹² Luz, *Hermeneia*, 366.

¹¹³ Culpepper, ”Luke”, (utg. Keck), 9:199.

¹¹⁴ Culpepper, ”Luke”, (utg. Keck), 9:199.

¹¹⁵ Culpepper, ”Luke”, (utg. Keck), 9:199.

¹¹⁶ Johnson, *Gospel of Luke*, 151.

¹¹⁷ Green, *Gospel of Luke*, 368.

6. Slutdiskussion

Nu har vi sett fem gånger hur Markusförfattaren bygger upp temat kring tystnadsbefallningarna, som kallas för Messiashemligheten, och hur Matteus- och Lukasförfattaren har valt att vid flera tillfällen inte använda sig av det lika mycket.

Markus

Det är i text 1 som temat Messiashemligheten börjar hos Mark. Här betonar Markusförfattaren Jesus gudomliga auktoritet, och det demonstreras genom att Jesus kan kontrollera den orena anden. Markusförfattaren har med en tystnadsbefallning, som följs av att den orena anden rycker och sliter i mannen innan han lämnar honom, här nämns det inte om mannen är oskadd eller inte. För Markusförfattaren är det inte viktigt att hela tiden belysa Jesus kraft, utan Markusförfattaren Jesus är en mer privatperson, därför skriver Markusförfattaren att Jesus identitet och under ska hemlighållas.

I text 2 kommer bibeltexten i Mark direkt efter att Jesus har varit i synagogan och helat en man som var besatt av en oren ande. Markusförfattaren skriver att Jesus inte är ensam, utan han tar med sig fyra lärjungar till Simons svärmors hem. Det är lärjungarna som informerar Jesus om att Simons svärmor låg i feber. Markusförfattaren skriver att Jesus rör vid Simons svärmor och att febern genast lämnar henne. Markusförfattaren nämner även att solen går ner, detta för att markera att sabbaten var slut, därefter kommer sjuka och besatta människor till Jesus. Markusförfattaren avslutar bibelberättelsen med att skriva att Jesus förbjöd demonerna att tala eftersom de visste vem han var. Här är det tydligt att Markusförfattaren är angelägen om att vilja behålla Jesus sanna identitet hemlig.

I text 3 utelämnar Markusförfattaren en platsbeskrivning, troligtvis för att lägga fokus på reningsmomentet. Markusförfattaren nämner inte om den spetälske mannen tilltalar Jesus med en titel, författaren är troligtvis intresserad av att belysa Jesus förmåga att bota den spetälske mannen, utan att ge Jesus en titel. Markusförfattaren väljer att skriva ned Jesus känslor före helandet, att Jesus greps av vrede och att han skickar iväg mannen med en *sträng förmaning*. Sedan skriver Markusförfattaren att Jesus talar direkt till den nu botade mannen när han ger honom tystnadsbefallningen ”Jesus sade, säg ingenting till någon”. Markusförfattaren avslutar detta bibelstycke med att skriva att den renade mannen berättar för folk om vad som har hänt, trots att Jesus ger honom en sträng förmaning att inte säga något. Olydnaden har konsekvenser, och konsekvensen enligt Markusförfattaren är att folk

kom till Jesus från alla håll vilket gjorde att Jesus fick dra sig undan från städerna till ödemarken. Det är viktigare för Markusförfattaren att Jesus identitet som Messias förblir hemlig till dess att människorna och lärjungarna är redo att ta del av denna information.

I text 4 skriver Markusförfattaren om en döv man som inte kunde tala korrekt.

Markusförfattaren skriver inte att den döve mannen ger Jesus en titel när han tilltalar honom, eftersom det är viktigt för Markusförfattaren att Jesus identitet hemlighålls och att fokus ligger på Jesus förmåga att hela och inte hans titel. Hos Mark måste Jesus röra vid den döve mannen, Markusförfattaren skriver att Jesus stack sina fingrar i mannens öron och att han spottade och rörde vid mannens tunga. Markusförfattaren nämner också att Jesus såg upp mot himlen, som om han samlade Guds styrka och hjälp. Här indikerar författaren att det var ett svårt mirakel för Jesus att utföra, men Jesus lyckas och den döva mannen blir helad. Jesus förbjuder sedan mannen och folkmassan att berätta för någon om vad som har hänt, men ju mer han förbjöd dem desto mer angelägna blev de att sprida ryktet om Jesus. Här betonar Markusförfattaren att Jesus under och identitet ska hemlighållas, men det får motsatt effekt från folkmassan som sprider ryktet om Jesus.

I text 5 börjar Markusförfattaren bibelstycket med en platsbeskrivning, dialogen mellan Jesus och lärjungarna sker privat, eftersom det inte nämns om några andra människor var i närheten. Markusförfattaren väljer att skriva att Jesus ställer frågan ”vem säger människorna att jag är?” Sedan ställer Jesus samma fråga till lärjungarna ”och ni, vem säger ni att jag är?” Petrus är snabb med att svara och är den enda av lärjungarna som svarar. Markusförfattaren skriver att Petrus svarade ”du är Messias”, därefter kommer tystnadsbefallningen.

Markusförfattaren skriver inte om Jesus accepterar titeln *Messias*, som Petrus kallar honom för. Att Jesus förbjuder lärjungarna att inte berätta för någon om hans identitet, betyder inte att Petrus svar är fel, utan att Jesus sanna identitet måste hemlighållas, enligt

Markusförfattaren. Efter Petrus erkännande och tystnadsbefallningen slutar bibeltexten hos Markus. Markusförfattaren vill behålla Jesus identitet hemlig, genom att varken bekräfta eller avslöja något om Messias livsöde, detta står det istället mer om i nästa bibelstycke.

För Markusförfattaren är det viktigt att Jesus sanna identitet hålls hemlig eftersom människorna och lärjungarna inte är redo att veta Jesus sanna natur och väsen, de har ingen förståelse för detta. Det är endast efter Mark 8:30 som undervisningen om Jesus sanna identitet som Messias, och Jesus kommande lidande och uppståndelse, börjar.

Kort sammanfattning: Det är inte viktigt för Markusförfattaren att ge Jesus en titel i bibeltexterna, utan författaren fokuserar istället på helandets moment. I alla fem perikoper väljer Markusförfattaren att behålla Jesus identitet hemlig, och författaren har med en tystnadsbefallning i samtliga fem bibeltexter.

Matteus

I text 1 saknas händelsen i synagogan med den besatta mannen hos Matt, men den finns med i Mark och Luk. Matteusförfattaren väljer istället att kort sammanfatta att Jesus undervisade och förkunnade i synagor, och botade alla sjuka och besatta. Matteusförfattaren har inte med någon tystnadsbefallning, förmodligen tyckte inte författaren att detta var nödvändigt.

Text 2 hamnar lite senare i Matteusevangeliet än hos Mark och Luk, berättelsen kommer inte direkt efter att Jesus har varit i synagogan som hos Mark och Luk. Matteusförfattaren nämner inte om lärjungarna var närvarande, utan skriver istället att Jesus själv tar initiativet att hela Petrus svärmor utan lärjungarnas närvaro. Matteusförfattaren skriver att Jesus rör vid Petrus svärmor och att febern genast lämnar henne. Matteusförfattaren har inte med någon tystnadsbefallning utan stycket avslutas istället med ett citat från profeten Jesaja. Genom att utelämna en tystnadsbefallning kan man anta att Matteusförfattaren inte är angelägen om att hålla Jesus identitet och under hemligt.

I text 3 väljer Matteusförfattaren att beskriva vart Jesus möter den spetälske mannen, det sker efter bergspredikan när Jesus är på väg nedför berget. I alla tre bibeltexterna väljer evangelieförfattarna att skriva att den spetälske mannen faller ner framför Jesus, evangelieförfattarna vill härmed betona Jesus auktoritet i kontrast till den spetälske mannens vördnad inför Jesus. Matteusförfattaren skriver att den spetälske mannen använder titeln *Herre* när han talar till Jesus. Genom att ge Jesus en titel avslöjar Matteusförfattaren delar av Jesus identitet. Matteusförfattaren skriver inte att Jesus är ilsken eller arg när han ger tystnadsbefallningen till mannen, författaren väljer att skriva att Jesus talar direkt till den nu botade mannen när han ger honom tystnadsbefallningen. Alla tre evangelieförfattarna väljer att skriva att Jesus uppmanar den helade mannen att gå till en präst och visa upp sig och ge det offer som Mose har bestämt, så att det blir ett vittnesbörd för dem. Här poängterar alla tre evangelieförfattarna att Jesus upprätthåller och följer renlighetslagarna, som gäller spetälska, och som beskrivs i tredje Mosebok.

I text 4 skriver Matteusförfattaren om två blinda män, de kallar Jesus för *Davids son* och *Herre* , här är inte Matteusförfattaren mån om att hålla Jesus titel eller identitet hemlig. Matteusförfattaren betonar att de blinda människors tro hjälper dem att bli helade, och skriver sedan att Jesus ger männen en tystnadsbefallning som de bryter, och sprider ryktet om Jesus.

I text 5 väljer Matteusförfattaren att börja bibelstycket med en platsbeskrivning, men fokus är på Jesus och lärjungarna och deras privata samtal kring Jesus identitet. Matteusförfattaren lägger tonvikt på titeln *Människoson* , och vill på det sättet urskilja på människornas och lärjungarnas förståelse om vem Jesus är. Lärjungarna svarar att människorna tror att Jesus är någon av de gamla profeterna, här betonar Matteusförfattaren att människorna inte hade någon förståelse om Jesus identitet. Matteusförfattaren väljer att utveckla Petrus svar i sitt evangelium, ”du är Messias, den levande Gudens son”. Här väljer Matteusförfattaren att fortsätta skriva, istället för att direkt gå till tystnadsbefallningen. Jesus svarar på Petrus erkännande och lovprisar honom. Matteusförfattaren skriver en lång utläggning om Petrus nya auktoritet och ansvar, som han får från Jesus. Här är Matteusförfattaren unik eftersom författaren är den enda av de synoptiska evangelierna som har med överlämnandet av himmelrikets nycklar till Petrus. Matteusförfattaren avslutar bibeltexten med att skriva ”sedan förbjöd han lärjungarna att tala om för någon att han var Messias”. Genom att skriva detta avslutar Matteusförfattaren bibeltexten med att skriva att Jesus identifierar sig som Messias. Matteusförfattaren är inte angelägen om att hålla Jesus identitet hemlig, genom att författaren ständigt avslöjar Jesus identitet.

Kort sammanfattning: Matteusförfattaren väljer att inte ha med tystnadsbefallningar i text 1 och 2, och ger Jesus flera gånger olika titlar som indikerar på att författaren skyndar på med att berätta detaljer kring Jesus sanna identitet. Författaren har med temat Messiashemligheten, men inte i samma utsträckning som Mark.

Lukas

Text 1 i Lukasevangeliet är nästan identisk med berättelsen i Markusevangeliet. För Lukasförfattaren är det viktigt att nämna att den orena demonen lämnade mannens kropp oskadd, trots att mannen kastades omkull, detta för att belysa Jesus makt. Medan Markusförfattaren utelämnar denna detalj. Lukasförfattaren har med en tystnadsbefallning, och bibelstycket avslutas med att författaren skriver att ryktet om Jesus spreds.

Text 2 kommer direkt efter att Jesus har varit i synagogan och helat en man som var besatt av en oren demon. Det är inte tydligt om det är lärjungarna som är med Jesus när han är hemma hos Simons svärmor, eller om det är en folkmassa. Lukasförfattaren skriver inte att Jesus rör vid Simons svärmor, utan skriver istället att Jesus böjer sig över Simons svärmor och talar strängt till febern, det är ett sätt att ställa sig över det onda och driva ut det, som en andeutdrivning. Lukasförfattaren avslutar sedan bibelperikopen med att skriva att demoner kallar Jesus för Guds son, och att Jesus sedan förbjuder dem att tala eftersom de visste att Jesus är Messias. Här avslöjar Lukasförfattaren för läsaren att Jesus hemliga identitet är Messias. Det är inte lika angeläget för Lukasförfattaren att hålla Jesus identitet hemlig.

I text 3 skriver Lukasförfattaren att den spetälske mannen faller ner framför Jesus för att betona Jesus auktoritet, i kontrast till den spetälske mannens vördnad inför Jesus. Lukasförfattaren skriver att den spetälske mannen använder titeln *Herre* när han talar till Jesus. Genom att ge Jesus en titel avslöjar författaren detaljer kring Jesus identitet. Alla tre evangelieförfattarna väljer att nämna att Jesus rör vid den spetälske mannen. Enligt renlighetslagarna är detta förbjudet, men Jesus gör det ändå. Fysisk kontakt med en spetälsk innebär att man själv blir oren. Här poängterar istället evangelieförfattarna att Jesus har auktoriteten och förmågan att hela mannen. Lukasförfattaren skriver inget om Jesus känslor innan tystnadsbefallningen utan skriver endast att Jesus *förbjöd* mannen att tala om det för någon. Författaren skriver att ryktet om Jesus spreds, det nämns inte vem eller vilka som spred ryktet. Efter att ryktet om Jesus hade spridits samlas stora skaror till Jesus för att lyssna på honom, och för att de vill bli botade från sina sjukdomar. Lukasförfattaren är ensam om att nämna detta. Lukasförfattaren avslutar bibeltexten med att skriva att Jesus drar sig undan till öde trakter för att be.

Text 4 skiljer sig åt hos synoptikerna, i Mark handlar det om en döv man, i Matt handlar det om två blinda män och i Luk handlar det om en blind man. Lukasförfattaren skriver att den blinda mannen kallar Jesus för *Davids son* och *Herre*. Här är det viktigt för Lukasförfattaren att nämna Jesus titel, och på så sätt även avslöja detaljer kring Jesus sanna identitet. Lukasförfattaren betonar att det är den blinde mannens tro som hjälper honom att bli helad. Lukasförfattaren har inte med en tystnadsbefallning, istället skriver författaren att helandet ledde till att mannen följer Jesus och prisar Gud, och att människor som såg det börjar sjunga Guds lov.

I text 5 börjar Lukasförfattaren bibelperikopen med att skriva att Jesus och lärjungarna hade dragit sig undan för att be. Därefter skriver författaren att Jesus ställer en fråga till lärjungarna om vem människorna tror att han är, och sedan ställs samma fråga till lärjungarna. Lukasförfattaren skriver att Petrus svarar *Guds Messias*, sedan kommer tystnadsbefallningen. Efter Petrus erkännande av Jesus identitet skriver Lukasförfattaren att Jesus *förbjöd* lärjungarna att tala med någon om honom. Lukasförfattaren avslutar bibeltexten med att skriva om Jesus förutsägelse och undervisning om Människosönens kommande lidande och uppståndelse. Något som varken Markus- eller Matteusförfattaren har med. Luk 9:22 är en bekräftelse på Petrus erkännande av Jesus identitet, något som Mark och Matt har med i nästa bibelstycke.

Kort sammanfattning: Lukasförfattaren skyndar på att berätta detaljer kring Jesus identitet genom att ge Jesus olika titlar i bibeltexterna, som avslöjar Jesus identitet. Författaren har med temat Messiashemligheten, men utelämnar en tystnadsbefallning i text 4.

7. Egna reflektioner

Jag har använt mig av teologerna William Wrede och Heikki Räisänen och deras böcker som utgångspunkt för min uppsats. Wrede undersöker Messiashemligheten med frågeställningen om *vem den historiske Jesus trodde att han var i samband med Markusevangeliets författare?* Min undersökningen skiljer sig från Wredes på det sättet att jag har valt att inte undersöka den historiske Jesus. Det sker inte heller en tydlig synoptisk analys hos Wrede, det är även därför som jag valde att jämföra bibeltexterna. Wrede jämför inte och behandlar inte specifikt de fem bibeltexterna som jag har valt. Räisänen gör ingen synoptisk analys, utan han utgår från Wredes bok *Das Messiasgeheimnis*, och fokuserar endast på Messiashemligheten i Markusevangeliet. Med hjälp av deras tidigare forskning har jag kunnat undersöka en del av Messiashemligheten som de inte studerade.

Jag tycker att den redaktionskritiska metoden har varit väldigt användbar i min uppsats. Eftersom redaktionskritiken fokuserar på att studera redaktören av den färdigställda texten, och min frågeställning utgår ifrån vad syftet var för Markusevangeliets författare att hålla Jesus identitet hemlig. Jag har även använt mig av kontextanalys när jag har jämfört och analyserat de synoptiska evangelierna, i samband med en redaktionskritisk metod. Eftersom jag undersökte även hur Matteusevangeliets och Lukasevangeliets redaktörer framställde

temat Messiashemligheten och dess tystnadsbefallningar i sina evangelier. Dessa metoder har hjälpt mig att komma fram till min slutsats.

Tvåkällshypotesen har också varit viktig och väldigt användbar för min undersökning, eftersom hypotesen utgår från att Matteusförfattaren och Lukasförfattaren har använt sig av Markusevangeliet när de skrev sina evangelier, och en okänd källa som kallas för Q. Detta framgår när jag har kommenterat, jämfört och analyserat bibeltexterna, eftersom Matteusförfattaren och Lukasförfattaren har skrivit längre evangelier och de tenderar även att ha längre bibelberättelser än Markusförfattaren, samtidigt som det är annan information som bearbetas. Detta har varit viktigt i min undersökning av hur tystnadsbefallningarna skiljer sig åt hos de synoptiska evangelierna.

8. Slutsats

Min slutsats är att Markusförfattaren väljer att skriva att Jesus beordrar människor, lärjungarna, och orena andar, att inte avslöja hans identitet som Messias för att människorna och lärjungarna inte är redo att veta Jesus sanna natur och väsen, detta är Messiashemligheten. De har ingen förståelse om detta, och de är inte redo att ta del av den informationen. Markusförfattarens syfte är att betona att Jesus identitet som Messias ska hemlighållas, eftersom Jesus identitet är knutet till hans livsöde. Jesus identitet och öde går hand i hand, enligt Markusförfattaren. Fram till Mark 8:30 är det viktigt för Markusförfattaren att Jesus identitet hemlighålls, och det är först efter Petrus bekännelse som Jesus börjar undervisa lärjungarna om Messias kommande lidande och uppståndelse. Avslöjandet av Jesus identitet som Messias, kan endast ske när människorna och lärjungarna är redo att förstå innebörden av Jesus kommande lidande och livsöde, enligt Markusevangeliets författare.

Messiashemligheten är ett centralt tema för Markusförfattaren, temat är även återkommande i Matteus- och Lukasevangeliet men där är författarna inte lika angelägna om att behålla Jesus identitet hemlig. I text 1 och 2 väljer Matteusförfattaren att inte skriva med en tystnadsbefallning, och Lukasförfattaren utelämnar en tystnadsbefallning i text 4. Matt och Luk skyndar hellre på att skriva och berätta detaljer om Jesus identitet som Messias i bibeltexterna. Det är tydligt att det är Markusförfattaren som värnar om Jesus anonymitet. Markusförfattaren betonar även att Jesus utför under som endast Gud kan göra, som ett bevis på att Gud har utvalt Jesus, som är Messias, den smorde.

9. Litteratur- och källförteckning

9.1 Tryckta källor

- Boring, Eugene. M. "The Gospel of Mark", s.509-733, *The New Interpreter's Bible*. utg. Leander E. Keck, William L. Lane & Marion L. Soards. Vol. 8. Nashville: Abingdon Press, 1995.
- Boring, Eugene. M. "The Gospel of Matthew", s.87-505, *The New Interpreter's Bible*. utg. Leander E. Keck, William L. Lane & Marion L. Soards. Vol. 8. Nashville: Abingdon Press, 1995.
- Charlesworth, James.H. "The Messiah", s.3-35, *The Bible and the Dead Sea scrolls: the second Princeton Symposium on Judaism and Christian Origins*, utg. James H. Charlesworth. Minneapolis: Fortress Press, 1992.
- Collins, Adela, Yarbrow. *Hermeneia- Mark, A Critical and Historical Commentary on the Bible*. utg. Harold W. Attridge. Minneapolis: Fortress Press, 2007.
- Culpepper, R.A. "Luke", s. 1-490, *The New Interpreter's Bible*. utg. Leander E. Keck. m.fl. Vol 9. Nashville: Abingdon Press, 1995.
- Dunn, D.G. "The Messianic Secret in Mark". *Tyndale Bulletin* (1970): 92-117.
- Gerdmar, Anders., Syreeni, Kari. *Vägar till Nya Testamentet. Metoder, tekniker och verktyg för nytestamentlig exegetik*. Lund: Studentlitteratur AB, 2006.
- Grabbe, Lester L. *An introduction to Second Temple Judaism: History and Religion of the Jews in the Time of Nehemiah, the Maccabees, Hillel and Jesus*. London: T&T Clarke, 2010
- Green, Joel.B. *The Gospel of Luke*. Michigan: Eerdmans Publishing Co., 1997.
- Gundry, Robert. H. *Mark: A Commentary on His Apology for the Cross*. Michigan: Eerdmans Publishing Co., 1993.
- Horbury, William. *Jewish Messianism and the Cult of Christ*. London: SCM Press, 1998.
- Johnson, Timothy. *The Gospel of Luke*. Minnesota: The Liturgical Press, 1991.

Luz, Ulrich. "Das Geheimnismotiv und die Markinische Christologie". *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft* 56, nr. 1 (Jan 1965): 9-30.

Luz, Ulrich. *Hermeneia- Matthew 8-20: A Critical and Historical Commentary on the Bible*. utg. Helmut Koester. Minneapolis: Augsburg Fortress, 2001.

Räisänen, Heikki. *The Messianic secret in Mark's Gospel*. Edinburgh: T&T Clark Ltd, 1990.

Stein, Robert H. *Studying The Synoptic Gospels, origin and interpretation*. Michigan: Baker Academic, 2001.

Tuckett, C.M. "Mark", s. 886-912, *The Oxford Bible Commentary*, utg. John Barton & John Muddiman. Oxford: Oxford University Press, 2001.

Tuckett, C.M. *The Anchor Bible Dictionary*, utg. D.N. Freedman. 4 vol. New York: Doubleday, 1992.

Tuckett, C.M. *The Anchor Bible Dictionary*, utg. D.N. Freedman. 5 vol. New York: Doubleday, 1992.

Wrede, William. *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien – Zugleich ein Beitrag zum Verständnis des Markusevangeliums*. Göttingen: Vandenhoeck & Rubrecht, 1901.

9.2 Bibelöversättningar

Bibelkommissionens översättning. *Bibel 2000*. Örebro: Libris förlag, 1999.